

מקבוצת זכרון ליגור

בית הורי ברדומסקו אשר בפולין היה בית דתי-ציוני. בתקופת לימודי בגימנסיה הצטרפתי להשומר-הצעיר. ברצוני היה ללמוד חקלאות ואחר כך לעלות ארצה. קראתי בעתון ציוני בגרמניה שקיים בית-ספר חקלאי יהודי בסביבת הנובר. אחרי משא ומתן עם ההנהלה וקבלת אשרת כניסה גרמנית הגעתי במאי 1923 לבית-הספר. היינו 15 תלמידים יהודים משמונה ארצות. עבדנו בכל עבודה בגן-ירק ועצי-פרי. מנהל גן הירק היה גנן ידוע בשם שטופפרט. ידועה העגבניה שנקראת על שמו: חסון של שטופפרט. גנן זה גרם לנו צרות לרוב, הוא היה אנטישמי מובהק, חבר "הגרמנים הלאומיים" ולא הסתיר את רגשותיו האנטי-יהודיים. בבית-ספר זה היינו עד גמר הסתיו. באותה תקופה היתה אינפלציה קשה בגרמניה. הכספים שההורים שלחו לנו לא איפשרו קיום כלשהו בבית-הספר. פנינו למרכז "החלוץ" לברלין ונשלחנו למקומות שונים. הייתי חדשים אחדים בהכשרה אצל איכר בסביבת ויסבדן ולאחר מכן באחוזה יהודית על גבול שויצריה.

ארצה הגעתי בהתחלת דצמבר 1924. היינו באניה כ-400—300 חלוצים ויצאנו בעיקר למושבות לכיבוש עבודה. מספר חברים ואני בתוכם נשלחנו לפי בחירתנו לזכרון יעקב, לפלוגת קיבוץ עין-חרוד, שם עבדנו בעבודות-כיבוש שונות: ייבוש ביצות כברה (על אדמה זו נמצא עכשיו הקיבוץ מעגן מיכאל — ומושבים אחדים), הנחת צנורות לניקוז מי הביצות, עקירת עצי-אשל ושריפתם, כדי להכשיר את האדמה לחריש. עבדנו באחד הכבשנים הראשונים לשריפת אבני סיד בגבעת שוני ע"י זכרון בהדרכת בעל-מקצוע ערבי. הכבשן היה של חברת "אבן-וסיד". עבדנו כמו כן בזמירת גפנים אצל איכרי זכרון, במשתלת עצי-פרי בשפייה, בשתילת טבק וגם במיון הטבק המיובש ואריזתו. זמן ממושך עבדנו בעבודת כיבוש בפרדס הגדול של פיקא ע"י הרכבת. עכשיו נמצאת במקום הזה קבוצת מעייץ-צבי. עקב חוסר העבודה במושבה הוחלט לחסל את הפלוגה וחבריה נשלחו לגבעת-השלושה, אילת-השחר ויגור.

בבואי למשק, באוגוסט 1925, מצאתי במקום כמה עשרות חברים. אחרי תקופה מסויימת, בה עבדתי בכל מיני עבודות, קיבלתי זוג בהמות ועבדתי בפלחה. באותן השנים השתתפתי בכמה מבצעי כיבוש פוליטיים כדי לשמור על בעלות האדמה. בחסות המשטרה חרשנו חלק מאדמות מפרץ-חיפה עד נחל קורדני. אחרינו הלך אחד מעובדי "הכשרת הישוב" וזרע את השטח. שבוע ימים גרנו במרכז הכרמל והבהמות איתנו ומדי בוקר נסענו לעבודה עד שגמרנו את החריש. השתתפתי באספקת מזון לחבריני שעבדו בכביש מגידו.

למען הדברת ייתושי הקדחת ביגור ובסביבה עשתה הקרן הקימת פעולה גדולה. נחפרה תעלת ניקוז ראשית מהואדי לקישון, יושר אפיק הקישון המפותל וניטעו הרבה עצי אקליפטוס במדרוניו. בכל העבודות האלה עבדתי זמן ממושך.